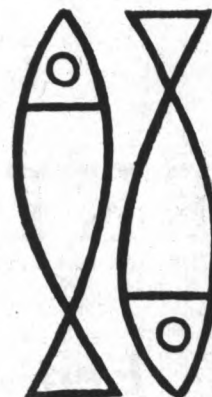

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

de morgen

„Vroeger toen ik jong was, was ik 's morgens blij, maar nu ik oud geworden ben, begin ik twijfelend aan mijn dag.”

Veel mensen zeggen dit de dichter Hölderlin na. Veel mensen hebben last van ochtendziekte. Is daar ook iets aan te doen?

Jawel.

Spr 27 : 14

Als we de dag nu eens begonnen met aan de ànder te denken, in plaats van aan onszelf! Wie zijn naaste in de vroege morgen op luidruchtige wijze groet, het wordt hem als een vloek aangerekend. En als wij nu eens niet keken naar het weer, maar letten op de Heer! In ieder geval moet u niet uitstellen tot morgen wat u vanmorgen kunt doen. Van dat 'doen' hangt inmiddels uw leven niet af: de Here geeft het immers zijn beminden in de slaap.

Mt 16 : 3

Pr 11 : 6

Ps 127 : 2

Am 5 : 8
Job 38 : 12
Mt 5 : 45

We mogen er wel eens goed van doordrongen zijn, wat een wonder het is als het morgenrood achter flats en winkelgalerijen groeit en als de nieuwe dag voor onze ramen staat. Daar zorgt De Bilt niet voor, daar zorgt de Here voor. De morgen is een gave van God.

Js 5 : 11

Mi 2 : 1

Dt 28 : 67
Js 28 : 19

Een massa mensen leeft daar finaal langs heen. Men heeft wel tijd om naar Hilversum III te luisteren, maar geen tijd om uit de Bijbel te lezen. Maar wie 's morgens vroeg al kwaad bedenkt, kan erop rekenen dat de Here ook kwaad gaat bedenken. Dan zeg je: „Was het maar avond!” Dan grijp en begrip je de Bijbel, maar dan is het voor beide te laat. Je hebt je morgen voorbij laten gaan.

Ps 92 : 3

De morgen is een gave van God. En het is goed de Here te loven, in de morgenstond zijn goedertierenheid te verkondigen. Dat is echt niet alleen goed op de kerkdag. Op de werkdag mag het ook. Het is altijd hetzelfde liedje!

Job 7 : 18
Ps 88 : 14
Ps 73 : 14
Ps 5 : 4

Natuurlijk verstaan we het, als Hölderlin twijfelend aan zijn dag begint. Je zult maar geruïneerd zijn of doodziek! Je zult maar lijden aan de tijd of lijden aan de kerk! De Bijbelse morgen is vol geklaag, vol ach en wee.

Ps 130 : 6

Het bijzondere in de Bijbel is echter, dat het nooit bij klagen blijft. De ongelovigen beklagen zichzelf, bij de dokter of bij hun familie. Maar de gelovigen klagen hun nood aan God. Ze beginnen wel twijfelend aan hun dag, maar ze grijpen door hun twijfel heen naar hun enige houvast: Vader in de hemel. Uw 'het' legt u de Here voor, en u ziet uit!

Op de een of andere manier krijgt u de Here dan ook te

Kl 3 : 23
Ps 49 : 15
Zf 3 : 5
Ps 46 : 6
Ps 65 : 9
Ps 59 : 17

Ps 30 : 6
Ps 49 : 15
Ps 139 : 18

Ex 29 : 39,
30 : 7
Lv 6 : 9v, 20

1 Kr 16 : 40
2 Kr 2 : 4
2 Kr 13 : 11
2 Kr 31 : 3
Ezr 3 : 3

2 Sm 23 : 3-4

1 Kr 9 : 27
1 Kr 23 : 30

zien. Nieuwe barmhartigheid, nieuw leven. Zijn recht, zijn hulp. Want waar de morgen gloort, brengt Hij gejuich. In ons kruis mogen wij verzekerd zijn van de gewisse hulp Gods en leven in het vertrouwen, dat Hij ons zijn bijstand altijd wil bewijzen, ook wanneer men zulks allerminst verwacht.

Wij hebben het 'Uitzicht op Morgen'. Want als ik ontwaak, na de nacht van maandag op dinsdag en na de nacht van sterven en opstanding, dan ben ik nog bij U!

Door het geloof ben ik een lidmaat van Christus en heb ik deel aan zijn zalving. Zodoende ben ik priester van de allerhoogste God. En de taak van elke priester is het, om zichzelf tot een levend dankoffer de Here op te offeren. De eerste gang van elke priester is 's morgens: de gang naar het altaar. Neem mijn leven, laat het Heer toegewijd zijn aan uw eer!

Dat is Gods kerkwet, waaraan wij door de eeuwen trouw moeten blijven. Het is goed de Here te loven, in de morgen stond zijn goedertierenheid te verkondigen.

Dankbaarheid voor deze morgen, en voor de grote morgen die schemert boven het brandofferaltaar en welks morgenrood de rookkolom reeds kleurt.

Van die morgen zingt de gezalfde des Heren aan de avond van zijn leven: „Een rechtvaardige Heerser over de mensen, een Heerser in de vreze Gods, Hij is als het morgenlicht bij het opgaan der zon, een morgen zonder wolken!” Daaraan denken is de beste medicijn tegen ochtendziekte. Daaraan denken, daarvoor danken.

„Dank U voor deze mooie morgen,
dank U voor deze nieuwe dag,
dank U dat ik met al mijn zorgen
tot U komen mag!”

Dank U voor de grote morgen, die nu reeds schemert boven 't graf. Dank U voor de Here Jezus Christus!

KROMMENIE

J. H. VEEFKIND

Lectuur :

1. Bijbels: *Concordantie*; naast de kernwoordteksten, waaruit in de marge een selectie, lette men op die plaatsen waar de záák voorkomt.
2. Archeologisch: A. v. Deursen, *Palestina het land van den Bijbel*, 69-79; A. Sizoo, *De antieke wereld en het Nieuwe Testament*, 77-80; W. H. Gispen, artikel „dag” in *Bijbelse Encyclopaedie*, 111; R. de Vaux, *Hoe het oude Israël leefde I*, 319-324; (duits) L. Köhler, *Der hebräische Mensch*, 86-94.
3. Actueel: P. J. Bouman, *Eén onzer dagen*.

KERKELIJK Leven

Een „kerkenordening”

In een vorig nummer van Opbouw hebben we aangetoond dat er, onafhankelijk van de wil en de daad van de gelovigen, een „verband” bestaat tussen de plaatselijke, de particuliere christelijke kerken.

Dat „verband” IS er, omdat alle gelovigen leden van het lichaam van Christus zijn, omdat in allen één Geest woont, omdat allen met één doop gedoopt zijn, omdat in allen één geloof leeft in het éne woord van God.

En alle afzonderlijke kerken staan eveneens in „verband” met elkaar omdat deze kerken gelijkelijk gemeenten van Christus zijn, Hij van allen de soeverein is, in allen zijn Geest heeft uitgestort en ze daarom „zusterkerken” zijn.

Zoals we reeds zeiden kan en mag daaromtrent voor wie werkelijk buigt voor het Woord van God geen verschil van opinie bestaan.

De belangrijkste vraag met het oog op dit „kerkverband” is nu: **hoe, op welke wijze moet dit verband worden geoeffend, hoe moet het functioneren, welke concrete gestalte moet het verkrijgen.**

☆☆☆

Deze vraag besprekend wees ik er op, dat de „naar Gods Woord ge-re-formeerde” kerken bij de beantwoording van deze vraag er steeds, en in de éérste plaats, op hebben gezezen:

dat de plaatselijke, particuliere kerken complete, zelfstandige, ten opzichte van elkaar onafhankelijke kerken zijn;

dat de kerkeraden van deze plaatselijke kerken het éne bestuur vormen dat in de kerk mag optreden;

en dat boven deze kerkeraden geen enkele macht is dan de „macht” van onze Heer Jezus Christus, die na zijn opstanding verzekerde dat Hem door de Vader „alle macht” — alle volmacht, bevoegdheid, mandaat — gegeven was in hemel en op aarde.

Om te doen beseffen hoe krachtig deze waarheid in de Geref. Kerken leefde wil ik nog één uitspraak citeren. En wel van een onverdachte getuige, nl. van prof. dr H. H. Kuyper. Deze schreef namelijk eens het volgende:

„Het Gereformeerde Kerkrecht kent niet éne, heel het land omspannende kerk, met plaatselijke afdelingen, die „gemeenten” worden genoemd, en onafscheidelijke delen zijn van het gehele lichaam. Het kent alleen plaatselijke kerken, die elk op zichzelf een volkomen kerk vormen welke geheel autonoom is, d.w.z. die zichzelf regeert en die geen ander gezag boven zich heeft, dan dat van Christus Jezus, haar Koning.

Dat wij hierop met nadruk wijzen is, omdat telkens uit de Hervormde Kerk ook in onze kringen weer binnendringt de gans onjuiste voorstelling van de éne Landskerk. In allerlei, tot zelfs officiële stukken vindt men uitdrukkingen en spreekwijzen gebezigd, die bij de éne genootschapskerk horen, maar niet bij onze Gereformeerde Kerken... Het is alsof onze kerken er nog altijd niet aan wennen kunnen dat het „genootschap” is te niet gedaan, met wortel en tak in ons midden is uitgeroeid en dat wij nu **niet anders hebben dan plaatselijke kerken elk met volkomen soevereiniteit in eigen kring.**”

„Elke plaatselijke kerk vormt... een volkomen zelfstandig geheel, is een kerk in de volle zin des woords. De gelovigen behoren hierbij niet tot de éne landskerk, maar zijn lidmaten der plaatselijke kerk. En deze kerk is geheel autonoom, ze wordt geregeerd door haar eigen kerkeraad, die, altijd in afhankelijkheid van het soevereine gezag van Christus, de kerk bestuurt, recht spreekt in Christus' naam, en daarbij aan niets anders dan aan Gods Woord gebonden is. Er is boven deze kerkeraad geen enkele macht dan de macht van Christus alleen.”¹⁾

Duidelijker dan zo kan de compleetheid, de zelfstandigheid, de onafhankelijkheid, de „autonomie” van de plaatselijke, de particuliere kerk niet beleden worden.

☆☆☆

Nu ik wat zeggen wil over de functionering van het „kerkverband” tussen de afzonderlijke particuliere kerken moge ik beginnen met de opmerking dat men naar mijn overtuiging deze zaak bijna altijd verkeerd aanpakt.

Men begint de bespreking ervan namelijk bijna altijd met een uiteenzetting over de „macht”, de „bevoegdheid” van de z.g. „meerdere vergaderingen”, dus van de classes en de synoden. En men probeert dan die „macht” te omschrijven met allerlei bijvoegelijke naamwoorden, zoals „afgeleid”, „tijdelijk”, „beperkt”, „tweedehands”, „gedelegeerd” en dergelijke.

Maar, nog eens, deze aanpak is verkeerd. En het gevolg daarvan is dat men zo niet kan komen tot een goed inzicht in de kwesties waar het hierbij om gaat. Om tot een goed verstaan van de functie der „meerdere vergaderingen” te komen moet men een andere weg inslaan.

We zullen proberen die te wijzen.

☆☆☆

Het is een algemeen erkend feit, dat de Heilige Schrift slechts zeer weinig concrete aanwijzingen geeft omtrent de orde van de eredienst en de ordening van het verdere institutionele kerkelijke leven.

We horen daaruit wel dat er in de samenkomsten van de kerk gepreekt, de sacramenten bediend en de tucht geoeffend moet worden. En vooral dat de kerk het evangelie moet verkondigen aan alle mensen.

We vernemen voorts dat er in de gemeente herders-en-leraars, ouderlingen en diakenen moeten aangewezen worden en aan welke vereisten deze ambtsdragers moeten voldoen.

Maar een „model” voor de eredienst en een „orde” voor de wijze van de verkiezing van deze ambtsdragers en voor de velerlei andere facetten van het institutionele kerkelijke leven ontvangen we in de Schrift niet.

Terecht hebben de reformatoren daaruit de conclusie getrokken dat de nadere regeling van deze dingen door God aan de „vrijheid der kerken” is overgelaten. Zich volstrekt bindend aan het woord van God, daaruit levend, moeten de kerken zoeken naar een ordening van het institutioneel kerkelijk leven, die ten volle dienstbaar is aan de vervulling van de opdracht die God aan zijn kerk geeft, of, met andere woorden, die het meest bevorderlijk is aan de opbouw van de gemeente.

De kerken moeten dit voorts doen in de wetenschap dat ook de beste „ordering” het eigenlijke leven van de kerk nooit wekken of tot bloei brengen kan. Maar tegelijk ook met de zekerheid dat een slechte dito het leven en de bloei der kerk op fatale wijze kan belemmeren!

En zo hebben de ge-re-formeerde, de reformatische kerken al tastend, en daarbij ook dikwijls struikelend, gestreefd naar een goede „kerkenordening”.²⁾ Speciaal Calvijn heeft zich daar intensief mee bezig gehouden.

Twéé dingen stonden daarbij voor hen rotsvast.

Het eerste was dat er een kerkenordening **moet** zijn.

En het tweede, dat de kerken zo'n ordening **gezamenlijk** moeten opstellen.

Dat hadden ze uit de Schrift geleerd.

Over het eerstgenoemde willen we nu wat zeggen.

☆☆☆

Het onderwijs van de Schrift in deze vinden we als in een „hoofdsom” in 1 Kor. 14.

In dit hoofdstuk houdt Paulus zich bezig met de samenkomsten van de gemeente te Korinthe.

Het stond daar helemaal niet goed mee.

Onder de korinthische gelovigen waren er nog al wat die „geestelijke gaven” hadden ontvangen. Speciaal die van het profeteren en het tongen-spreken, de glossolie.

De gave der profetie was het charisma van „gewone” gelovigen om onder leiding van de Geest een toespraak te houden tot „stichting, vermaning en troost” der gemeente. (vs 3) De „tongensprekers” daarentegen spraken „geheimenissen” die — als er geen verklaarder was — alleen door God worden verstaan maar niet door de mensen (vs 2).

Zoals zo vaak behoorden de bezitters van deze „geestesgaven” — de „charismatici” — niet bepaald tot de meest bescheidene gelovigen! Integendeel ze hoorden graag zichzelf en lieten zich ook graag in de gemeente horen. Paulus noemt daarom speciaal die tongensprekers „kinderachtig”. (vs 20)

Ten gevolge van deze geldingsdrang van de genoemde charismatici ging het nu in de gemeentevergaderingen erg roezig en rommelig toe.

Ieder wilde, en liefst het eerst, aan het woord komen en dan zo vaak als hij daarvoor de kans kreeg. Daaraan moet nu, aldus de apostel radikaal een eind komen. „Hoe moet het dan broeders?”, zo vraagt Paulus. En dan geeft hij dit antwoord: „Telkens wanneer gij bijeen zijt, komt de een met een psalm, de ander met een onderrichting, weer een ander met een openbaring of geestestaal of vertolking. Zorgt ervoor dat alles ordelijk gebeurt.” (vs 26)

Hier zegt Paulus dus nadrukkelijk dat er een **orde** voor de kerkdiensten moet bestaan. En hij geeft precies aan hoe die daar in Korinthe moet zijn.

De apostel gaat dan op die noodzakelijke orde als volgt verder: „Wat het spreken in geestverrukking betreft, dit geschiedt door twee of hoogstens drie, en ieder wachte zijn beurt af; en één moet uitleg geven. Is er niemand om het uit te leggen, dan moeten zij in de bijeenkomst zwijgen en maar spreken voor zichzelf en voor God.” (vs 27) Met andere woorden: als er geen uitlegger van de door een „tongenspreker” gesproken geheimtaal is moet zo'n man in de samenkomst van de gemeente zijn mond houden. Hij moet zijn „gave” dan maar thuis gebruiken voor zichzelf en God alleen.

☆☆☆

Nadat Paulus zo een „orde” voor het tongenspreken heeft vastgesteld geeft hij er ook een voor het profeteren.

Daarvan zegt hij dan het volgende: „Wat de profeten betreft: twee of drie mogen het woord voeren en de overigen moeten het beoordelen.” (vs 29)

Zoals de „glossolalie” onder de controle van de vertolker moet staan, zo moet de profeet staan onder de controle van allen die de gave hebben van de „onderscheiding der geesten” (12:10). Deze laatsten moeten beoordelen of wat een profeet zegt werkelijk de mening van de Heilige Geest is. Wanneer er evenwel iemand in de gemeentevergadering aanwezig is die een openbaring krijgt dan moet de profeet die dan juist aan het woord is aanstonds zijn mond houden en de man die zo'n openbaring ontving aan het woord laten komen. (vs 3)

De profeten die zo in een bepaalde samenkomst hun boodschap niet kunnen doorgeven moeten die dan maar voor een latere bewaren. Zo kunnen alle profeten op hun beurt spreken. En op die wijze kunnen alle gelovigen, en wie ook maar de bijeenkomsten der gemeente bezoeken, lering en troost ontvangen. (vs 31)

☆☆☆

Als Paulus dit alles gezegd heeft horen we we nog een paar dingen die in hun lapidaire vorm van geweldige betekenis zijn.

Het eerste is dit: „de geesten der profeten moeten aan de profeten onderworpen zijn.” (vs 32)

Dat wil zeggen: de profeten moeten zich niet in extatische opwindings laten gaan. Ze mogen niet zonder zelfcontrole en op eigen houtje het woord nemen als hun dat zo eens invalt. Ze dienen een strenge zelfbeheersing aan de dag te leggen bij hun optreden. Hun spreken moet onder de heerschappij blijven van hun gelovig denken en willen. Ze behoren als verstandigen „tijd en wijze” te kennen. Ze moeten dus ook weten te zwijgen als dat nodig is. En vooral moeten ze zich daarbij aan de leiders van de gemeentesamenkomst onderwerpen.

De volgende uitspraak van Paulus die zo mogelijk nog belangrijker is luidt: „want God is geen God van wanorde maar van vrede”. (vs 33)³⁾

Op het eerste horen klinken deze woorden ons vreemd in de oren. Wij verwachten namelijk dat Paulus zou zeggen: want God is geen God van wanorde maar van **orde**. Dat staat er evenwel niet. Paulus spreekt van **vrede** als de tegenstelling van wanorde!

Met dat woord vrede bedoelt hij het volle heil dat Christus vrede de zijnen verwierf en dat de inhoud, de gave is van het Rijk van God. Dat heil nu wordt geschonden, in zijn doorgang belemmerd, door wanorde in de eredienst en — dat mogen we er zonder bezwaar bijzeggen — door de wanorde in welk aspect ook van het kerkelijke leven! Terwille van de doorwerking van het heil in kerk en wereld, terwille van de overwinning van Gods genade in zijn gemeente en heel de mensheid moet er dus „orde” zijn in het kerkelijke leven. Moet er, anders gezegd, een „kerkenordering” zijn.

Ieder zal moeten toestemmen dat men met geen klemmender argument de noodzakelijkheid van een „kerkenordering” aantonen kan dan Paulus hier doet.

☆☆☆

Als slot van dit artikel wil ik nog één opmerking maken.

En wel deze, dat **iedere kerk, hoe die ook moge zijn, inderdaad ook altijd een kerkenordering heeft!**

Iedere kerk heeft namelijk een aantal regels vastgesteld voor haar leven en activiteit. Of ze alleen bevestigde predikanten laat preken of ook wel „leken”.

Of ze ambtsdragers een aantal jaren laat dienen of gedurende heel hun leven.

Of ze éénmaal per zondag een „godsdienst-oefening” houdt of tweemaal.

Of ze alleen belijdende leden van de eigen kerk en de „zusterkerken” aan het Heilig Avondmaal toelaat of ook andere gelovigen, of misschien zelfs ook wel kinderen.

Of ze alleen volwassenen doopt of ook pasgeborenen.

In memoriam patris

Van hem die hier ligt
weet ik niet dan een woord,
de pennekras van een gebeente
dat uitgesproken is en zwijgt,
dat zijn kracht gevoed heeft
aan hoog-enkelige populieren.
Ik wil gaan tot de man
die mijn vader is
en vind hem waar?
Dit is zijn kracht in mijn armen.
Zijn wil ken ik uit mijn worsteling
en zijn handen, die vast en geruisloos
grijpen dwars door de tijd.
Het is niet van horen zeggen
het is niet van weten tot mij gekomen
nee, we zijn
want de zoon weet alles van zijn vader
al weet hij niet van de man.
Hij geloofde in God.
Toen hij jong viel
in het bloedbad van de wereld

wentelde hij zich tot in de armen van Jezus:
een goede verliezer.

O zang van het bloed
dat de liefde mij naliet,
waarin voorvaderen ademen,
stroom waarvan de overzijde
in vermoedens verzekerd ruist:
Ik ken de dag niet
al weet ik van het uur -
zoals ik weet van hen allen
zoals ze ergens liggen
tot een afgeschreven gebeente
tot een stofmerk in het zand -
maar in God is mijn hoop
daar leg ik mijn hand neer.

Ik zie mijn kinderen spelen
ze springen over de perken
en ik, ik zal mij neerleggen
ik zal mij uitstrekken
zes handbreedten onder hun voeten
op Zijn woord.

FRANK DAEN

Uit:
De koopman en zijn tijd
Uitg. J. H. Kok n.v., Kampen

Of ze bij de kerkelijke censuur de „drie trappen” in acht neemt of niet.

Of ze in één of ander geformeerd „kerkverband” participeert of niet.

Of ze de z.g. christelijke feestdagen „viert” of dat niet doet.

En zo zou er nog meer genoemd kunnen worden.

Zie dat alles berust op besluiten van een kerkeraad en/of de gemeente.

En dat alles bij elkaar vormt nu een kerkenordering!

Wanneer men nu zou opmerken: Nee, dat alles is geen kerkenordering maar niet meer dan een reeks besluiten van een kerkeraad, al of niet genomen met medewerking van de gemeente, dan moet op deze reactie geantwoord worden met de nuchtere opmerking dat de bestaande kerkenordering van oorsprong ook niets anders is dan een reeks incidentele besluiten van kerkelijke vergaderingen die men naderhand op een rijtje heeft gezet en een nummer heeft gegeven!

Het staat dus zo, dat er niet op zinnige wijze gediscussieerd kan worden over de vraag of een kerk een kerkenordering moet hebben of niet.

Want — iedere kerk heeft er een.

KAMPEN

C. VEENHOF

¹⁾ De *Herant*, no. 1448, 1 dec. 1901.

²⁾ Men bedenke dat het woord „kerkenordering” niet wil zeggen een ordening voor een aantal kerken, maar een ordening voor één kerk. „Kerken” in dit woord is nl. een oude genitief van het zelfstandig naamwoord kerk. In de oudste uitgaven ervan staat: „kercken-ordening”. Ordening voor een kerk.

³⁾ Ik volgde in het bovenstaande de vertaling van het Nieuwe Testament die door de Katholieke Bijbelstichting Sint Willibrord werd uitgegeven.

Het Convent van Kerken

Als zwijgende toekijker en toehoorder heb ik jl. zaterdag het convent van de z.g. „vrije” Geref. Kerken meegemaakt.

De kerkeraad van Zwolle was zo vriendelijk mij uit te nodigen daarop als gast tegenwoordig te zijn.

Ik heb die uitnodiging graag aanvaard, maar heb uiteraard alleen gekeken en geluisterd. Op zo'n convent mogen namelijk alléén de afgevaardigden van de kerken spreken en stemmen. Ik heb daarom — en met grote vreugde — gezwegen. Wil zo'n vergadering van een broeder, wie dan ook, een advies hebben dan zal die, als hij daartoe ten minste in staat is, dat graag willen geven. Maar méér moet zo'n broeder dan ook niet doen. Mée discussiëren en vóór elke stemming even een z.g. praeadvies geven, dat moet hij niet. Beraadslagen en stemmen mogen alleen de afgevaardigden.

Het convent werd geleid door het moderamen de raad van de kerk van Zwolle. Gehoor gevend aan een daaromtrent uit de kerken gedane suggestie werd dat aangevuld met een tweetal afgevaardigden van de kerken. Met unanieme instemming van het convent werden daartoe aangewezen ds Van der Kwast uit Amstelveen en ds Vis van Leerdam.

Ds Van Oene van Zwolle had de leiding van deze „kerkelijke bijeenkomst”. En hij kweet zich naar mijn overtuiging voortreffelijk van zijn taak: rustig, geduldig, ieder het volle pond gevend en toch stevig. Bizar werd ik getroffen door de Schriftgedeelten die hij bij de aanvang voorlas. Ex. 33:12-23 en Joh. 14:1-7 en 11-14. Wat kan in een bepaalde situatie Gods Woord ongelofelijk actueel worden en aanspreken! En ik weet zeker dat het aller instemming had dat de praeses, in aansluiting aan wat daarover op het convent van de Dolerende Kerken was uitgesproken, zo sterk accentueerde dat een verband van Geref. Kerken, zolang daarbij niet alle Geref. Kerken zijn aangesloten, nooit anders dan voorlopig mag en kan zijn.

Wat het convent in concreto heeft uitgesproken kan men in het Kort Verslag dat door het moderamen wordt opgesteld lezen. En aan de kerken worden de notulen van deze samenkomst gezonden. Ik wil hier nog met dankbaarheid memoreren dat de „geest” in de vergadering uitnemend was. Je voelde: men is als broeders bijeen die ook bij verschil van gevoelen voor elkaar open blijven staan, elkaar vertrouwen en elkaar vasthouden. Ik heb zelden de realiteit van het kerkverband zo sterk beleefd als jl. zaterdag. Op een paar na waren namelijk alle kerken vertegenwoordigd. En er waren bovendien ook nog veel „toehoorders”.

De broeders die in de verschillende commissies zijn benoemd kunnen nu aan het werk gaan in de wetenschap dat ze daartoe door de kerken zelf zijn geroepen. En laten de kerken en haar leden hen met hun meeleven en vooral met hun gebed begeleiden.

Het was op de eerste mei een vergadering om dankbaar voor te zijn.

Computer en synode

In de pers hebben we kunnen lezen over de relatie tussen deze twee, die ogenschijnlijk wel twee uiterst verschillende zaken zijn. We hebben kunnen lezen over een speciale zitting die de synode van de Nederlandse Herv. Kerk heeft gewijd aan de computer en niet aan de computer als verschijnsel in de huidige samenleving, maar aan een zeer bepaalde computer, die al of niet terecht, was aangeschaft ten dienste van de uitgebreide centrale organisatie van deze kerk.

Daar ik aanneem dat de zaken van de Ned. Herv. Kerk ons zeer interesseren om niet te zeggen ter harte gaan (voor 50 jaar gingen deze zaken de „gescheidenen” vaak ter harte!) de volgende informatie betreffende de computer en de Herv. synode, die ik ontleen aan „De Waarheidsvriend”, het officiële orgaan van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Herv. (Geref.) Kerk.

In het nummer van 8 april van dit blad gaf de heer Ir Van der Graaf, één van de redacteurs, een artikel over dit onderwerp. We ontleen daaraan dat de Stichting Mechanische Registratie en Administratie (S.M.R.A.) een bureau is, dat, op basis van vrijwilligheid, in opdracht van de plaatselijke gemeenten zich belast met de kerkelijke bevolkingsadministratie. Als bronnen dienen deze Stichting a. de bevolkingsboekhouding van de burgerlijke gemeente. Deze bevolkingsboekhouding verschaft gegevens over geboorten, huwelijk, overlijden, verhuizing enz., en b. de gegevens van de kerkelijke gemeenten. Dit zijn gegevens betreffende doop, belijdenis, kerkelijke huwelijksinzegening.

Aanvankelijk werd voor deze administratie, welke thans gevestigd is te Delft, gebruik gemaakt van een adresplaatjessysteem. In 1968 werd overgegaan op een computer. Het overbrengen van alle gezins- en persoonlijke gegevens uit het adresplaatjessysteem naar het geautomatiseerde systeem is begonnen in 1968 en zal naar wordt verwacht, voltooid zijn in het eerste kwartaal van 1972.

Een combinatie van oorzaken, waarvan de voornaamste zijn te lage aan de gemeenten in rekening gebrachte tarieven en de kosten van het bovengenoemde overbrengen van alle gegevens, hetgeen enorm veel tijd en arbeidsuren kost, heeft de S.M.R.A. tot en met 1970 een tekort opgeleverd van 8 miljoen gulden. Het totaal verlies zal derhalve op 10 miljoen komen. Dit bedrag komt tenlaste van de algemene kerkelijke middelen. De beschikbare fondsen van de kerk zijn daarmee uitgeput.

Dit was een ontstellende situatie.

Deze ontstellende situatie is voor het moderamen van de gen. synode aanleiding geweest om aan de computer een speciale synode-zitting te wijden. Deze zitting is op 2 en 3 april jl. gehouden.

De zitting was goed voorbereid. Er waren een drietal rapporten ter tafel. Eén rapport was uitgebracht door een adviserend bureau dat was ingeschakeld door een adviescommissie. Van deze adviescommissie, benoemd door de Gen. Financiële Raad, was er óók een nota of rapport. En ten derde was er een advies van genoemde Gen. Financiële Raad, opgesteld naar aanleiding van de in eerste en in tweede instantie genoemde rapporten.

Met weglating van details kwam het advies van de adviescommissie benoemd door de Gen. Fin. Raad, er op neer dat, zij het met aarzeling, werd geadviseerd de S.M.R.A. voort te zetten. Dus doorgaan op de eenmaal ingeslagen weg al zal dit 10 miljoen in totaal gaan kosten. Men kon moeilijk anders. Men was door de gang van zaken tot hiertoe, in een dwangpositie geraakt. De commissie achtte zich echter niet in staat de vraag te beantwoorden of de kerk de hoge kosten zal kunnen blijven financieren. Deze vraag komt

aan de orde in het advies van de Gen. Financiële Raad.

Voor deze Raad stond het vast dat de S.M.R.A. moet blijven voortbestaan. Er moet gezocht worden naar nieuwe wegen om de hoge kosten te financieren.

Ter synode-tafel lag ook een brief van ds G. Samson uit Rotterdam. De voorzitters van de centrale kerkeraad van Amsterdam, Rotterdam en Utrecht hadden met het in deze brief voorgestelde adhaesie betuigd. In deze brief werd voorgesteld de S.M.R.A. af te stoten.

Bij afstoting van de S.M.R.A. is de moeilijkheid niet dat het niet goedkoper zou worden wanneer de plaatselijke kerken de administratie en registratie in eigen hand houden, maar de kwestie van de geboorteleiden. Er zijn plaatselijke gemeenten waar de geboorteleiden in het systeem geen rol spelen. De S.M.R.A. verwerkt alle leden. Ook de geboorteleiden. Hier zit een moeilijkheid die met de structuur van de Hervormde Kerk gegeven is. Plaatselijk worden vrij willekeurige normen aangelegd. De centralistische structuur van de Herv. Kerk wil eenzelfde norm voor alle plaatselijke kerken.

Ir Van der Graaf merkt ten laatste kritisch op dat duidelijk is, dat „onze gemeenten voor het blok worden gezet”.

We moeten solidair zijn met de kerk, zo luidt dan het motief. Maar moet die solidariteit van één kant komen? vraagt hij.

„Of dient van de andere kant solidariteit met ons ook niet eens duidelijk merkbaar te worden in de besteding van de gelden? We zijn gaarne bereid de hele kerk, ook finan-

cieel, te dienen. We zijn eveneens bereid de nood van de noodlijdende delen van de kerk mee te helpen lenigen, maar de financiële investeringen dienen dan wel diepte-investeringen te zijn, d.w.z. ze dienen gericht te zijn op de doorwerking van de reformatorense prediking. En daarvan merken we in het beleid van de kerk maar bitter weinig.”

Wat zullen wij er van zeggen?

Kritiek uit de hoogte van de z.g. vrije kerken past ons niet. Wel moet ons van het hart, dat dit een vraagstuk is dat wij in onze kerken eenvoudig moeilijk kunnen plaatsen. We hebben zelfs moeite om het te verstaan. Dat komt doordat dit vraagstuk zo nauw samenhangt met de totale structuur van de Ned. Herv. Kerk. En wel met twee dingen in die structuur. Het éne is dat de Herv. Kerk nog altijd volkskerk pretendeert te zijn. Het andere is haar ver doorgevoerde centralisatie waardoor de plaatselijke kerken ook op financieel gebied, haar vrijheid bijna geheel kwijt zijn als ik het wel zie.

Bij het eerste — de pretentie van volkskerk — vragen wij in alle bescheidenheid aan de gereformeerde belijders in de Herv. Kerk: hoe lang zal deze pretentie het nog uithouden?

Wat het tweede betreft vragen we de broeders, die de reformatorense belijdenis liefhebben en willen naleven als nog steeds van actuele betekenis, is dit centralisme in de kerk Nieuwtestamenteel? Is het confessioneel?

AMSTERDAM

J. MEESTER

Persverslag

van de vergadering van afgevaardigden van kerken, gehouden te Zwolle in gebouw

Odeon op 1 mei 1971

De vergadering wordt om 10.30 uur v.m. geopend door ds Z. G. van Oene van Zwolle, die laat zingen Psalm 86:3 en 6, uit Gods Woord leest Exodus 33:12 tot het eind en Johannes 14:1-7 en 11-14 en vooraan in gebed.

In zijn openingswoord wijst hij erop dat de grote vraag vandaag is hoe wij samen verder moeten gaan. Er is nog verbijstering door de machtsaanmatiging en het ethisch bederf in het verleden. En toch vraagt de HERE van ons verder te gaan. In dit verband herinnert hij aan het synodaal convent dat na de doleantie werd gehouden. Er was toen wel een samengaan. Maar het was een samengaan waarin het voorlopige werd beklemtoond, omdat men alle gelovigen die eenzelfde belijdenis hadden wilde vasthouden.

Het zal goed zijn, dat deze gedachte ook ons werk vandaag zal stempelen. Ook zal ons werk een werken moeten zijn in de belijdenis van onze onvolkomenheid. De eerste vraag is en blijft: Wil de HERE met ons meegaan? Mozes wilde in de woestijn alleen verder als de HERE zelf meeging.

Er zijn afgevaardigden van 85 kerken aanwezig. Van de 92 kerken ontbreken er dus slechts 7, waarvan twee bericht van verhindering zonden. Verder zijn er afgevaardigden van de Christelijk Gereformeerde Kerk van Eindhoven, die speciaal welkom worden geheten.

Op voorstel van de kerk van Heemstede wordt de kerkeraad van Zwolle gevraagd de leiding en de notulering van deze vergadering op zich te nemen. De kerkeraad van Zwolle is hiertoe bereid onder voorbehoud

dat het moderamen wordt uitgebreid met een broeder die de praeses assisteert en een broeder die de scriba assisteert; voorgesteld worden ds H. J. van der Kwast uit het westen en ds W. Vis uit het zuiden. De vergadering gaat hiermee akkoord.

Meegedeeld wordt dat de kosten van deze en de vorige vergadering zullen worden omgeslagen. Dat kan geen bezwaar zijn, omdat het bedrag de f 15,— per kerk niet overschreden wordt.

De vraag of de pers zal worden toegelaten komt aan de orde. In een schrijven van de kerk van Haarlem, waarin vooral wordt gewezen op de secularisatie van de pers, wordt geadviseerd de pers niet toe te laten. Na een korte bespreking wordt besloten de pers toe te laten als die pers bereid is achteraf zo nodig correcties op haar berichtgeving toe te staan. Enkele broeders die hier tegen zijn leggen zich, met behoud van eigen gevoelens, bij het besluit van de meerderheid neer. De pers, voorzover aanwezig, gaat akkoord met de gestelde voorwaarde.

Het voorstel van de kerk te Zwolle om een studie-commissie in te stellen voor de functionering van de band tussen de kerken, vraagt, wat de behandeling betreft, wel de meeste tijd van de vergadering. Enkele sprekers zijn van oordeel dat nog iets scherper zal moeten uitkomen, dat bij de bestudering voorop moet staan wat de HERE over de band tussen de kerken zegt, terwijl pas in de tweede plaats de historie en de praktijk aan de orde kan komen. Na een bespreking in enkele ronden en een pauze voor overleg wordt het voorstel van de kerk van Zwolle enigszins gewijzigd door een amendement van

de afgevaardigden van Haarlem met grote meerderheid van stemmen aangenomen. Het genomen besluit luidt als volgt:

„De vergadering van afgevaardigden van kerken te Zwolle, bijeen op zaterdag 1 mei 1971, besluit een commissie te benoemen met de opdracht de kerken te dienen met een onderzoek naar wat de HERE ons in zijn Woord leert inzake de band die de gemeenten van Jezus Christus verbindt; en vervolgens de kerken te dienen met voorstellen inzake de wijze waarop en de regelen waarnaar in de toekomst de band die onze kerken verbindt dient te functioneren. Zulks opdat de kerken elkaar te beter tot hulp en steun zullen kunnen zijn en opdat tevens gezamenlijke taken zullen kunnen worden aangevat en volbracht.”

Als leden van deze commissie worden aangewezen de broeders ds G. Janssen te Amsterdam-West, ds J. C. Janse te Velp, ing. A. Kadijk te Dronten, mr dr J. Meuling te Enschede, ds A. J. Moggré te Rijswijk, G. van Oord te Zeist en ds W. G. Visser te Utrecht. Als sekundus wordt benoemd ds F. van Deursen te Haarlem. De commissie ontvangt de vrijheid om adviseurs aan te trekken, eventueel ook uit de Christelijk Geref. Kerken.

Een schrijven van ds S. J. P. Goossens komt in bespreking. Bij de behandeling van deze zaak neemt ds Van der Kwast de leiding van de praeses over. Er is een schrijven van de kerk te Heemstede waarin aan de vergadering wordt voorgesteld de kerkleden van Zwolle en 's-Gravenhage zuid-west te adviseren gezamenlijk een oplossing te zoeken. De beide leden van het moderamen die niet tot de kerkeraad van Zwolle behoren adviseren de vergadering met dit advies in te stemmen. De vergadering gaat hiermee akkoord. Aan de kerken wordt gevraagd de Here te bidden of deze zaak beslecht mag worden.

Hierna komt aan de orde het voorstel van de kerk te Velp een commissie te benoemen om de kerken te dienen met voorstellen inzake gemeenschappelijke taken die spoedig geregeld moeten worden, zoals contacten met de overheid, zaken betreffende de militairen, de toelating van kandidaten tot de dienst des Woords, de opleiding.

De vergadering besluit deze commissie in te stellen. De volgende broeders worden hiervoor aangewezen: H. J. Bosch van Enschede-zuid, ds G. van der Brink, mr J. C. Groeneveld van Oegstgeest, ds C. P. Plooy, prof. C. Veenhof en mr W. M. Westerhuis van Apeldoorn. Ten aanzien van de legerpredikanten zal de commissie goed doen overleg te plegen met de kerk van Den Haag-Loosduinen en ook met ds Smelik van Overschie.

Besloten wordt reeds nu een commissie te benoemen voor de regeling van radio- en t.v.-uitzendingen. In deze commissie krijgen zitting de broeders M. Lok te Zwolle, H. Veldman te Kampen, ing. J. Mulder te Eindhoven, ds N. 't Hart, ds Z. G. van Oene en IJ. Jakobs te 's-Gravenhage.

In een schrijven van de kerk te Eindhoven wordt aangedrongen op nader contact met de Christelijk Geref. Kerken. Dit schrijven wordt in handen gesteld van commissie B. Deze commissie zal reeds aan de eerstkomende christel. geref. synode kunnen melden dat deze zaak ons bezig houdt.

Voorts wordt het verzoek van de kerk te Velp t.a.v. de emeritaatsvoorziening van ds J. E. Westerhuis ingewilligd. De zorg hiervoor zal voorlopig worden aanbevolen aan de bestaande stichting voor hulp aan gedupeerde ambtsdragers.

De kerk van Apeldoorn zal de eerstvolgende vergadering samenroepen. De datum zal worden vastgesteld in overleg met de commissies.

Nadat het persverslag is vastgesteld, laat prof. Veenhof zingen Psalm 143 : 8, 9 en 10, de Psalm die ook gezongen is op het synodaal convent na de doleantie. Hij vertolkt de dank van de vergadering jegens de Here met de woorden van het formulier-gebed na de handeling der kerkelijke bijeenkomsten. Om 4 uur n.m. sluit de praeses de vergadering.

Namens de vergadering van kerken,
W. Vis

DE DRIE ENGELN

In het oudste gedeelte van de Sinjorenstad heeft al vele eeuwen een klooster gestaan. Oorspronkelijk woonden daarin de eerwaarde zusters Carmelitessen, die zich hoofdelijk door de kloostergelofte verbonden hadden tot een rein, onbaatzuchtig en christelijk leven. Begin vorige eeuw is die orde weggetrokken uit de stad; het klooster werd overgenomen door de ordepaters van de Allerheiligste Verlosser. Ook het leven van deze paters was gewijd aan God; het werd gekenmerkt door soberheid, heiligheid en studie: want de paters Redemptoristen zijn zogenaamde predikheren, die stad en land bereizen met hun predikaties. Uit de gehele omgeving komt men graag naar de kloosterkapel; want nergens staat de prediking zo concreet in het leven van een havenstad. En uit de hele stad komt men graag naar de biecht; want de eigen pastoors weten teveel maar predikheren hebben geen eigen parochie.

Op de lange kloostergang van de hoogste verdieping kwamen twee maal twaalf deuren uit. Daar woonden de oudste paters. Die leefden daar, elk in zijn cel, in alle rust en concentratie, voor gebed en studie. Beneden woonden de jongeren, de novieten en de werkende fraters. Beneden was geloop en geluid van deuren, van keukengerei, van de bel en de telefoon. De benedenverdieping leunde tegen de wereld aan. Maar boven was altijd serene rust en stilte. Twee maal twaalf oude eiken deuren sloten vier en twintig cellen af van de wereld.

Naast elke deur op die lange kloostergang stond een engel op een klein oxaal, zo even boven ooghoogte. Vier en twintig engelen van oud eikenhout bevolkten de kloostergang van de hoogste verdieping. Ze kwamen niet in de cellen, konden er ook niet binnenzien, maar ze hoorden bij de heiligheid van de orde.

En geen twee engelen waren gelijk. Ja, ze waren alle ongeveer even hoog en blijkbaar door dezelfde meesterhand gewrocht naar vroeg-gothische exempels uit de vijftiende eeuw. Maar ze waren allemaal verschillend. Ze waren ook geen gewone cherubs — neen dit waren allemaal serafs: musicerende engelen. Ze hadden elk die devote mediterende expressie gekregen, die bij de gothiek der lage landen behoort; vastgelegd in het ruige rechtdraadse eikenhout, dat door zeewinden is gehard. De meeste engelen droegen een muziekinstrument in de hand terwijl ze zongen. De solisten jubelden met hun mond, maar ook met de houding van hun handen en armen. Daar waren ook engelen met velds en met zinken, met luiten en met pijpen; een enkele blies de serpent, de klaroen of de schalmel. Er was er een met een handtrom en de triangel ontbrak niet.

Zonder de ingetogen rust achter de twee maal twaalf kloosterdeuren aan te tasten, zongen en speelden die engelen de hele dag en de ganse nacht. De lange kloostergang was doorlopend vervuld met zang en spel. Dat hoorde natuurlijk iedereen niet. U moet niet denken dat de novieten er weet van hadden; en zelfs de pater custos haalde zijn schouders op wanneer hij de gang afstofte. Maar wie diep gelovig was en jaren lang de genade van de Allerheiligste Verlosser had overdacht — dié hoorde de engelen zingen. Die genoot van hun muziek. Diens hart begon te vibreren op de gang, terwijl hij stilletjes meezong met het lied van de engelen.

Welk lied bijvoorbeeld? Nu, het bekendste lied van de serafs vindt u in de Bijbel, want Jesaja heeft ze rondom de troon van God horen zingen. Ze zongen toen het Sanctus: „Heilig, heilig, heilig is de Heer der heerscharen; de ganse aarde is vol van zijn heerlijkheid”. Het is niet zeker, maar misschien waren het ook wel serafs die bij de geboorte van de allerheiligste Verlosser hebben gezongen: „Ere zij God in de hoge en vrede op

aarde in mensen des welbehagens”; dat zou net iets voor deze engelen zijn geweest.

De hele Bijbel staat vol engelen — doch de serafs worden maar één maal met name genoemd. Jesaja vertelt er van. Ze zweefden, zegt hij, rondom de Heere God en zelfs bóven Hem. Van de cherubs staat, dat ze „voor Gods aangezicht staan”, dat ze onder Hem of naast Hem staan. Maar de serafs mogen ook bóven de Heere zweven, als ze zijn lof bezingen.

Dat is toch wel een buitengewoon voorrecht. Als vroeger de japanse mikado door zijn residentie ging, mocht geen enkele onderdaan uit een bovenraam of vanaf het dak de processie gadeslaan. Niemand mocht op de verheven keizer neerzien. Een man, die zich eens — in wanhoop, om de mikado te pressen een verzoek aan te horen — in een hoge lichtmast had verschanst, was oorzaak dat de keizerlijke stoet een andere route moest nemen. Begrijpt u nu welk voorrecht de serafs hebben, als ze bóven God de Heere mogen zweven? En begrijpt u dat ook de kloosterpaters graag de serafs even boven ooghoogte zagen opgesteld?

—o—

Die serafs hebben daar ruim een eeuw de kloostergang in de Sinjorenstad bevolkt. Dag en nacht was het hun opgelegd dienst te doen in de lofzangen des Heeren. Net als vroeger de tempelzangers en tempelspeellieden: die waren ook vrij van elke dienst, omdat ze dag en nacht (dat is van de vroege ochtend tot de late avond) met de heerlijke dienst der lofzangen waren belast. Ze oefenden en practiseerden, ze studeerden en speelden; ze zongen de metten en de getijden, de vespers en de kyrië's; ze zongen gregoriaanse motetten en ambrosiaanse hymnen; ze kenden het ganse repertoire van Gregorius de Grote uit het hoofd; ze wisten de verbanden met de synagogale psalmodieën, die rechtstreeks uit de eeuwen van David en van Mozes afstammen.

Nooit raakten de serafs uitgezongen. Want onuitputtelijk is de heerlijkheid des Heeren, die de ganse aarde vervult. Als ze spraken met elkaar, zelfs dan zongen ze: over de drie-vuldige heerlijkheid van God en over de verborgenheid van de genade van de Allerheiligste Verlosser. Terwijl ze naar elkaar luisterden begeleidden ze elkaar met hun weluidende instrumenten. Men zegt dat er hoogtijdagen zijn geweest, waarop zo extatisch gemusiceerd werd... dat de paters vanzelf moesten denken aan die hoogtijdagen waarvan de Bijbel vertelt: waarin de heerlijkheid des Heeren de aarde vervulde.

Ja, want drie maal vertelt de Bijbel daar van. De eerste maal was bij de inwijding van de eerste tempel. Na het kostelijke gebed van Salomo werd het huis Gods zó vol geur, dat de priesters niet konden blijven staan om te dienen. Want de „Sjehina” van God had het huis vervuld. — De tweede maal, dat de Bijbel over die heerlijkheid Gods spreekt, was bij Jesaja. Nee maar, zoals daar gezongen en gespeeld is — ongelooflijk! Toen Jesaja wandelend tegen de deurpost leunde, voelde hij de posten beven onder het geweld. En ook toen was Gods huis vervuld met reukwerk — dat is met de gebeden der heiligen. En de laatste maal, waarvan de Bijbel spreekt, moet nog komen. Dat kunnen we allemaal nog meemaken. In de wereld-apotheose wacht ons nog één maal het tafreel van een tempel, die zo vervuld wordt met reukwerk, dat niemand kan binnengaan om te dienen. Allemaal vanwege de heerlijkheid en de heiligheid Gods en vanwege zijn kracht. Drie hoogtepunten in de heilshistorie: want drie maal heilig is de Heere der heerscharen; de ganse aarde is vol van zijn heerlijkheid.

—o—

Maar nu wordt het klooster afgebroken. De binnenstad wordt gesloopt en gesaneerd. De engelen zijn door slopershanden ontheven van hun heilige taak. Ze zijn jammerlijk uiteengevlogen naar alle kanten der aarde. Maar ze sluiten zich hier of daar wel weer aan, want het is onmogelijk dat neogothische engelen, die eenmaal in hun dienst bevestigd zijn, niet zouden voortbrengen welluidende vruchten der dankbaarheid!

En laten er nu drie serafs naar Vierhouten zijn gevlogen. Ze streken waardig neer in onze tuin. Daar stonden ze. Een bekwaame ouderwetse schrijnwerker-in-ruste heeft ze gedrieën in een blok van belegen eikenhout geplaatst en zo innig aan elkander verbonden.

Nu staan ze op een oud eiken kastje in mijn werkkamer — even boven ooghoogte — en ze zingen en spelen hun eeuwige lofzang verder: over de heerlijkheid Gods, die de ganse aarde vervult. De middelste heeft zijn vleugels omhooggeheven; hij strijkt de vedel en zingt met schuin opgericht hoofd. Zijn linkerhand ontbreekt en de strijkstok is in de loop der jaren verloren gegaan; maar dat maakt niets uit: je hoort duidelijk de vedelklank meespelen. De linker luistert naar hem, terwijl hij op de discenterende schalmel blaast. Dat wil zeggen: de schalmel is in de loop der jaren uit zijn handen gegleden; maar ook dat betekent niets: engelen, die lang ge-

noeg gespeeld hebben kunnen het zonder die materiële instrumenten ook wel. En aan ons ontbreekt zo veel. De rechtse engel bespeelt de luit, die gaaf is gebleven en heerlijke accoorden geeft. Wonderlijk zo zuiver als die stemmen en die instrumenten klinken. Een tenor, een contratenor en een schalmel; deze drie gesteund door een vedelstem en luit-accoorden.

Ter weerszijde staat een oude koperen kandelelaar. Ze behoeven niet te branden, de kaarsen, maar de serafs voelen zich zo prettig: ook zij houden van decorum. Boven hun hoofden hangt een perkamenten folio uit een oud missaal. Er staan gregoriaanse noten op rode, vierlijnige balken genoteerd. Daaronder de latijnse tekst: iubilate Deo omnis terra — juicht Gode, gij ganse aarde — servite Domino in laetitia — dient de Heere met blijdschap — Benedictus Dominus Deus Israel — gezegend zij de Heere, de God van Israel — qui facit mirabilia — die wonderen doet — suspiciant montes pacem populo tuo et colles iustitiam — de bergen zullen uw volk vrede toedragen en de heuvelen gerechtigheid — alleluia alleluia.

—o—

En nu mag u het geloven of niet — wat nu volgt. Het gebeurde onlangs dat we al in bed lagen en nog zachte muziek in huis hoorden. Hadden we de radio aan laten staan? Of de televisie? — De meest gereede partij stapte uit

bed, gleeed geruisloos langs de trapleuning naar beneden en luisterde in de hal: van welke kant de muziek kwam. Die kwam niet uit de zitkamer. Dus niet van de radio of van de kijkkast. Maar de muziek kwam uit mijn werkkamer. Het was gewoon niet te geloven.

Heel voorzichtig opende ik de deur. Helderere tenoren zongen nog even „alleluia, osanna in excelsis”, onderstreept door een ijl accoord van de luit — en stil was het. Toen het licht aanging stonden de drie engelen weer peinzend samen in hun eiken blok gevat. Twee met hun instrumenten in de hand, de derde met een fictieve schalmel aan de mond. En er hing een doordringende wierookgeur, die ik er nooit eerder had opgemerkt.

Nadien heb ik me er vaak toe gezet, om naar de drie engelen te luisteren. Maar heel zelden hoor je ze — en dan nog op ogenblikken, dat je er niet op verdacht bent. Toch ben ik er zeker van dat ze hun werk dag en nacht voortzetten. Want het is onmogelijk, dat belegen eikenhouten serafs, die eenmaal in hun dienst bevestigd zijn, niet zouden voortbrengen welluidende vruchten der dankbaarheid. Zelfs met een handje te weinig en zonder strijkstok gaan ze blijmoedig voort met hun heerlijke werk. Je zou zó willen meedoen!

VIERHOUTEN

D. W. L. MILO

De redactie ontving

● Concordantie op den bijbel in de nieuwe vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap. Het oude testament, aflevering 8. Deze concordantie, waarvan elke aflevering ten minste 48 pagina's telt, verschijnt bij J. H. Kok N.V. te Kampen. De in-tekenprijs bedraagt f 3,95 per deel. Voor degenen, die zich nog behelpen met een concordantie op de oude vertaling, zal dit waarschijnlijk een welkom product van de Kampense drukpers zijn. Zij die nog geen concordantie bezitten, hebben nu een goede aanleiding er een aan te schaffen.

● Twee exemplaren van de Theologische Etherleergang van de NCRV, Rondom het Woord. Het zijn de teksten van colleges die gehouden zijn voor de NCRV-microfoon vanaf augustus tot december 1970. De twaalfde jaargang nummer 4 is gewijd aan bijbelvertaling. De dertiende jaargang nummer 1 besteed aandacht aan Paulus. Voor degenen, die slechts een gedeelte van deze radioleringen gehoord hebben, zijn deze exemplaren zeer aanbevelingswaardig. Voor theologen is een abonnement op deze serie onmisbaar. De nummers zijn te bestellen bij de NCRV, Theologische Etherleergang, Schuttersweg 8, Hilversum. De prijs is billijk. Een abonnement kost f 8,50, losse nummers zijn f 3,—.

● De Gereformeerde Bibliotheek te Goudriaan (tel. 01838-441) geeft steeds zeer regelmatig werken uit van Luther, Calvijn en hun tijdgenoten. Van Calvijn ontvingen wij ditmaal een zestal preken over Job. In de serie Luther en zijn tijdgenoten de derde aflevering van de Loci van Melancton. Deze uitgaven, die zeer goedkoop zijn, voorzien in een behoefte.

● Het jaarverslag 1969-1970 van de Vereniging De Nederlandse Gideons. Deze vereniging stelt zich ten doel: in iedere hotelkamer een bijbel. Ook op dit werkteerrein blijft de vraag naar bijbels groot! Omdat deze vereniging het niet zonder financiële steun kan stellen, vermelden wij hier het gironummer: 53 98 98.

● „Modern art and the death of a culture”, door prof. dr. H. R. Rookmaaker. Op deze publicatie hopen wij binnenkort in dit blad uitvoerig terug te komen.

● Handwijzer op den grondtekst van de bijbel. Nieuwe testament. Deze uitgave, die onder toezicht staat van prof. dr. Herman Ridderbos is bewerkt door ds. H. W. Noordman en ds. Z. G. van Oene en uitgegeven bij Kok in Kampen. Vooral voor theologen is dit een boek om direct bij de hand te hebben, te meer daar de handwijzer zowel een Nederlands-Griekse als een Grieks-Nederlandse afdeling heeft.

● Een uitgave van het GSEV over gezinsvorming. Aan deze brochure werkten mee: ds. H. Bouma, ds. A. N. Hendriks, ds. W. G. de Vries en de artsen J. N. Schilder en M. G. van der Graaf. Laatstgenoemde heeft ook in dit blad over dit onderwerp geschreven. De brochure, die 70 pagina's telt is verkrijgbaar door storting van f 6,— op postrek. nr. 1200119 t.n.v. Penningmeester Geref. Sociaal en Economisch Verband te Apeldoorn.

● Het nieuwjaarsnummer van Kerknieuws, weekblad onder redactie van W. C. F. Scheeps en drs. N. Scheeps. Voor degenen, die graag nauwkeurig op de hoogte willen zijn van de kerkelijke ontwikkelingen in Nederland, is dit blad bepaald zeer aan te bevelen.

● Een bijzonder lezenswaardig nummer van Cocktail, tweemaandelijks periodiek voor en door leden en reünisten van de VGS „Hendrik de Cock” te Groningen. Dit maal schrijven echter niet alleen leden en reünisten, maar ook andere mensen uit de christelijk academische wereld in het blad. Het nummer bevat een zestal artikelen die „de christen-student enige zo broodnodige informatie (...) verschaffen om als christen een standpunt te kunnen bepalen in een wereld waar de saecularisatie steeds duidelijker vormen aanneemt”.

● Wat uiterlijk betreft aanmerkelijk minder professioneel opgezet dan bovengenoemd studentenblad is PEK, onafhankelijk periodiek binnen de VGSA te Amsterdam. Naast een aantal andere artikelen, bestaat de hoofdmoot van dit blad uit artikelen over de dood. Er wordt o.m. aandacht besteed aan de medische kanten van de dood, en voorts schrijven twee theologie-studenten over dit onderwerp.

● Onder de titel 'Wandel maar stillekens achter Hem aan' is een vijftal preken verschenen van ds. C. van Venetië, die vorig jaar zo plotseling overleden is. Deze bundel is uitgereikt aan de gemeenteleden van ds. Van Venetië. Er zijn echter nog een aantal exemplaren over. Na overmaking van f 2,— op postrekening nr. 231963 t.n.v. ds. H. van Ommen wordt een ieder, die dit wenst, een nummer toegezonden. Vooral degenen die ds. Van Venetië goed gekend hebben, zullen gaarne een aantal van zijn preken in bezit willen hebben.

● Verslag over het jaar 1970 van de Vereniging Hospitaalkerkerschap „De Hoop”. Dit schip, dat de functie van „wegenwacht-ter-zee” vervult, heeft ook dit afgelopen jaar weer in vele onverwachte omstandigheden op zee hulp geboden. Het verslag vermeldt o.m. dat in 1970 in de scheepskapel 54 kerkdiensten en 58 dagsluitingen werden gehouden. Hiervan werden een groot aantal t.b.v. de zeevarenden op de visserijband uitgezonden. De Vereniging kampt momenteel met financiële tekorten, zodat we hier graag het gironummer noemen: 50 375 t.n.v. Vereniging Hospitaalkerkerschap „De Hoop”.

● Van de Uitgeverij 'De Vuurbaak', Postbus 6015 te Groningen, ontving de redactie twee „cahiers voor de vrijgemaakte gemeente”, beiden onder het opschrift Op weg... waarheen? Ds. O. J. Douma schreef De liefde in het geding, over de koers van De Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt). Met name houdt hij zich bezig met de vraag, of wij daarin God liefgehad hebben boven alles. Het boekje kost f 2,90.

Ds. M. J. C. Blok schreef in dezelfde serie over De Verkondiging in deze tijd. Er wordt in dit 40 pagina's tellende werkje ingegaan op de verschillende aspecten van de verkondiging. Open oog heeft ds. Blok ook voor de feiten van de kerk in de loop der decennia in zijn parochiale vorm. Hoewel hij niet zonder meer wil stellen dat standorganisaties van gelovigen per definitie te verwerpen zijn, gaat zijn voorkeur uit naar de pluriforme kerk, waarin alle groepen, arbeiders, studenten en intellectuelen het Ene Woord horen. De prijs van dit werkje bedraagt f 2,75. Genoemde prijzen liggen voor de leden van de Vereniging van Vrienden van „De Vuurbaak” iets lager.

A.

Twee „ridders”

Zoals we in de kranten hebben kunnen lezen zijn twee goede bekenden op 30 april j.l. „geridderd”.

In de eerste plaats br L. P. Laning. Hij zal de ridderorde wel gekregen hebben vanwege de uitnemende wijze waarop hij Groningen als raadslid heeft gediend. Wij, in den lande, hebben hem het best gekend als de Bert van der Hoek, die opeens uit onze gezichtskring verdween. Als we hieraan — en aan nog veel meer — denken vermenigvuldigen zich onze gedachten! Br Laning is pas ernstig ziek geweest, maar tot onze grote vreugde, aanvankelijk weer hersteld. Wij hopen en bidden dat we hem nog lang mogen houden. Ook en niet het minst, als bestuurslid van de persvereniging „Opbouw”.

De andere ridder is br J. Pierik van Zwolle. Nu gemeenteraadslid van Zwolle, voorheen gemeenteraadslid, wethouder, loco-burgemeester van Zwollerkerkspel eer deze landelijke gemeente door Zwolle werd opgeslokt. Maar br Pierik heeft zijn ridderkruis ook „verdiend” met zijn jarenlange „dienst” in de diakonale arbeid! Welke diaken in Overijssel kent deze blijmoedige, hartelijke broeder niet?

Wij wensen de beide ridders van harte geluk met hun koninklijke onderscheiding.

Aan hen is vervuld het Schriftwoord: „Doe het goede, en gij zult lof van de overheid ontvangen.” (Rom. 13 : 3)

EEN NIEUW ECHTSCHIEDINGSRECHT

Beschouwingen n.a.v. de paperback „Naar een nieuw echtscheidingsrecht”.
Ds Th. Delleman en mr G. W. von Meyenfeldt. Kok Kampen 1969. f 4,95.

(1)

De redactie van het tijdschrift „Opbouw” was zo vriendelijk mij de gelegenheid te geven om — binnen het raam van een tweetal artikelen enige voorlichting te verschaffen over nieuwe ontwikkelingen in het echtscheidingsrecht. De aanleiding tot dit verzoek was het verschijnen van de bovengeciteerde publicatie van Delleman en von Meyenfeldt. Echter werd afgesproken dat ik mij niet te eng aan dit boekje zou binden, maar meer in het algemeen informatie zou proberen te verschaffen over deze materie. Graag wil ik in een drietal punten proberen te formeren wat er aan de hand is.

1. De ontwikkelingen op staatkundig en kerkelijk erf.
2. Een poging tot een bijbelse waardering van deze ontwikkelingen.
3. De betekenis van een en ander voor onze pastorale praktijk.

1. De ontwikkelingen op staatkundig en kerkelijk erf.

Deze ontwikkelingen hebben min of meer een afsluiting gevonden op dinsdag 23 maart 1971. Toen is door de Tweede Kamer een nieuwe echtscheidingswet aanvaardt, welke ter vervanging diende van de oude artikelen 263 B.W. en 264 B.W. Uiteraard moet dit wetsontwerp de Eerste Kamer nog passeren. Maar we mogen veilig aannemen, dat het voorstel, zoals dit in de Tweede Kamer is aangenomen, wel ongeveer het nieuwe echtscheidingsrecht zal zijn.

Om duidelijk te maken, welke ingrijpende veranderingen er plaats hebben gevonden wil ik de oude en de nieuwe wet naast elkaar plaatsen.

In de oude wetgeving lezen we in artikel 263 B.W.:

„Echtscheiding op grond van onderlinge overeenstemming kan nimmer plaats vinden.”

In artikel 264 B.W. wordt vervolgens aangegeven op welke gronden de rechter dan wel echtscheiding kan toewijzen. Deze zijn:

1. Overspel. 2. Kwaadwillige verlatenheid voor een termijn van vijf jaar. 3. Veroordeling wegens misdrijf tot een vrijheidsstraf van vier jaar of langer. 4. Zware verwondingen, of zodanige mishandelingen door de ene echtgenoot jegens de andere gepleegd, dat diens leven in gevaar wordt gebracht of waardoor hem zware verwondingen zijn toegebracht.

Rond deze oude wetgeving bestond reeds lange tijd een golf van onbehagen.

Een overzicht van de discussies in dezen wordt gegeven in de bovengeciteerde publicatie van Delleman en von Meyenfeldt. De gangbare bezwaren waren: dat hier gereedeneerd werd uit het schema: schuldige-onschuldige partij, terwijl in de praktijk van het dagelijks leven niet altijd gemakkelijk is aan te geven waar de schuld ligt. Verder was door de methode van de zgn. „grote leugen” de bedoeling van de wetgever geheel en al in haar tegendeel verkeerd. Waar art. 263 B.W. uitdrukkelijk zegt, dat de onderlinge overeenstemming nimmer een grond tot scheiding kan wezen, was in feite de enige manier om tot een scheiding te komen deze zelfde onderlinge overeenstemming. Immers wanneer de ene partij de andere van over-

spel beschuldigde, was het voldoende dat hij of zij de aanklacht niet weersprak. Een kwalijk neveneffect van deze „grote leugenpraktijk” was ook, dat waar de onderlinge overeenstemming niet bereikt werd, het vrijwel onmogelijk was om scheiding te verkrijgen. Immers, waar het overspel niet bewijsbaar is, of waar de zgn. onschuldige partij niet bereid was een aanklacht in te dienen, stond in feite de tegenpartij machteloos.

Dit oude echtscheidingsrecht is nu door een nieuw echtscheidingsrecht vervangen. Ik citeer u de betreffende artikelen uit de handelingen van de Tweede Kamer.

art. 150: Echtscheiding tussen echtgenoten, die niet van tafel en bed gescheiden zijn, wordt uitgesproken op vordering van één der echtgenoten of op gemeenschappelijk verzoek.

art. 151. Echtscheiding wordt op vordering van één der echtgenoten uitgesproken, indien het huwelijk duurzaam ontwracht is.

art. 152. De vordering wordt afgewezen, indien de duurzame ontwracting in overwegende mate te wijten is aan de echtgenoot, die de vordering heeft ingesteld, en de andere echtgenoot deswege tegen de vordering verweer voert.

art. 154. 1. Echtscheiding wordt op gemeenschappelijk verzoek van de echtgenoten uitgesproken indien het verzoek is gegrond op hun beider oordeel dat het huwelijk duurzaam ontwracht is.

2. Ieder der echtgenoten is tot op het tijdstip der uitspraak bevoegd het verzoek in te trekken.

—o—

Uit dit wetsontwerp blijkt, dat de oude vijf gronden tot echtscheiding niet meer bestaan en vervangen zijn door twee nieuwe gronden, nl. de „onderlinge overeenstemming” en daarnaast de „duurzame ontwracting”.

Wanneer twee echtelieden samen van mening zijn, dat hun huwelijk duurzaam ontwracht is, neemt de rechter zonder meer aan, dat dit wel het geval zal zijn. In feite is hier dus sprake van een onderlinge overeenstemming tussen de beide echtelieden. Moeilijker wordt het, indien een van beide partijen zich tegen de scheiding verzet. Dan zal degene, die de aanklacht indient moeten aantonen, dat zijn huwelijk duurzaam ontwracht is en dat de oorzaak der ontwracting niet bij hem zelf gelegen is.

De bedoeling van art. 152 is goed. Kennelijk heeft de wetgever een weerloze partij willen beschermen tegen al te lichtvaardige eenzijdige scheidingsverzoeken. Toch zullen hier in de praktijk wel weer moeilijkheden komen. Immers: wie maakt uit, of een huwelijk al dan niet ontwracht is? En wie maakt uit, of de klager al dan niet onschuldig is? Moet de rechter dit doen? Of moeten hiervoor ambtenaren worden ingeschakeld? Het lijkt mij allemaal niet zo eenvoudig. Wil men zichzelf en zijn huwelijk dit justitioneel onderzoek besparen, dan is scheiding op eenzijdig verzoek altijd nog mogelijk na een scheiding van tafel en bed van drie jaren.

Het valt nu nog moeilijk te voorzien, wat een en ander in de praktijk zal uitwerken. Met de A.R.-fractie in de Tweede Kamer vind ik het jammer, dat de wachstermijn

van een half jaar, die in het oorspronkelijke voorstel was opgenomen, geschrapt is. In elk geval: men kan nu scheiden.

Op tweezijdig verzoek in een zeer korte termijn. Op éézijdig verzoek in het slechtste geval na een periode van drie jaren.

Meestal is het zo, dat de ontwikkelingen in de kerken volgen op de ontwikkelingen in de samenleving. Dit is ten aanzien van het echtscheidingsrecht niet het geval. In de Acta van de Generale Synode, gehouden te Sneek, lezen we in artikel 395 (zitting van woensdag 29 april 1970) het volgende:

De synode spreekt uit:

1. De Schrift leert, dat zij, die in de Heer trouwen, elkaar als man en vrouw uit Gods hand aanvaarden en Hem beloven elkaar onvoorwaardelijk trouw te blijven tot de dood. Tevens spreekt de Schrift van een verantwoordelijkheid der gehuwden jegens de kinderen, door God hun toevertrouwd en jegens de samenleving, waarbinnen zij hun plaats ontvangen.

2. In haar onderricht laat de Schrift zien, dat er vanwege onze zondigheid een situatie kan ontstaan, waarin echtscheiding onontkoombaar is. Kenmerkend voor een dergelijke situatie is, dat door duurzame algehele ontwracting de voortzetting van het huwelijk onmogelijk is geworden. Daarom heeft de overheid voor een echtscheidingsrecht te zorgen.

3. De kerk is geroepen tot pastorale bijstand in de huwelijksproblematiek.

4. Het is gewenst, dat er een pastoraal geschrift wordt opgesteld, waarin aan de hand van het rapport van deputaten, de gemeente voorlichting wordt gegeven over de hedendaagse vragen van huwelijk en echtscheiding.

De Synode van de Gereformeerde Kerken is dus reeds eerder met haar uitspraak klaar geweest dan de Tweede Kamer. De juridische problematiek heeft zij — mi. terecht — van zich afgeschoven door te stellen, dat het opstellen van een echtscheidingsrecht niet de taak van de kerk maar van de overheid is.

In haar uitspraak komen de volgende elementen naar voren:

- a. Gods bedoeling met het huwelijk.
- b. de erkenning van de duurzame ontwracting als een grond tot echtscheiding.
- c. de noodzaak van pastorale begeleiding van huwelijken, welke in gevaar zijn.
- d. de noodzaak van voorlichting en opvoeding teneinde op deze manier de tot stand koming van huwelijken, die weinig toekomstperspectief hebben te voorkomen.

Ik kan mij voorstellen, dat deze besluiten door sommige onder u met gemengde gevoelens gelezen worden. Kan dat zo maar? Is op deze manier het hek niet van de dam? En wat misschien het allerbelangrijkste is: Kommen we op deze manier niet in de knoop met zeer duidelijke uitspraken van de bijbel? Graag wil ik een volgende week hierop doorgaan.

J. Rinzema - Leeuwarden

Boekbespreking

Prof. dr C. v. d. Meer / Henk Mochel -
... Tenzij een wonder gebeurt.
Uitgeverij J. H. Kok N.V., Kampen
1971. f 5,95.

De ondertitel van dit boekje met 92 pagina's: begeleiding van stervenden.

Op 25 januari en 7 februari 1971 vinden via radio en televisie de uitzendingen plaats, waarin professor v. d. Meer gesprekken voert met een patiënt en met iemand die hem interviewt, Henk Mochel.

Wat door de aether tot ons komt, dreigt te vervluchten en in de vergetelheid te geraken. Dat zal de reden zijn waarom het „Kok” goed gedacht heeft het toen ten gehore gebrachte een blijvende vorm te geven. Het onderwerp is waard nog eens gelezen en overdacht te worden.

Op pag. 79 van het boekje lezen we dat een uitzonderlijk groot aantal luisteraars en kijkers de uitzendingen hebben gevolgd, wel ± 2½ miljoen. Uit persverslagen en ingekomen brieven bleek de hoge waardering van deze programma's.

De dood, het sterven — het is geen bekoorlijk onderwerp. En toch — grote belangstelling. Geen wonder; want ieder voelt er zich bij betrokken en wil wel eens horen hoe en hoogleraar in de interne geneeskunde aan de V.U. daarover spreekt met een patiënt wiens einde nabij is.

De dood is een keiharde realiteit, die men wel buiten zijn gedachtenkring kan trachten te houden, maar die zich toch telkens weer opdringt. Op de Paasmorgen zingen we misschien van harte en blij te moe: „Nu jaagt de dood geen angst meer aan”? Maar het duurt niet lang of de angst voor de dood komt weer om de hoek gluren. We trachten deze vijand zo lang mogelijk te ontlopen.

Op de colleges voor medische studenten wordt tot en met gesproken over diagnose-stelling, behandeling van ziekten, en over de mogelijkheden van genezing. Elk onderdeel van de geneeskunde wordt door een hoogleraar, specialist in zijn vak, besproken. Daarbij is alles gericht op het voorkómen van de dood.

Het is een grote zegen, dat het geneeskundig arsenaal rijk voorzien is van hulpmiddelen en methoden om dit doel te bereiken, ook in gevallen waarin dit vroeger niet mogelijk was.

Maar uiteindelijk faalt elke behandeling en is de dood het einde, hetzij omdat er niet voor elke ziekte „een kruid gewassen” is, hetzij door ouderdom.

De manier waarop de patiënt zijn behandeling beleeft, welke gevoelens en gedachten door hem heen gaan, in het bijzonder wanneer zijn toestand niet verbetert, maar verslechtert, van dit alles krijgen de studenten weinig of niets te horen. Totdat nu onlangs prof. v. d. Meer er een college aan wijdde. Hij heeft met een ongeneselijke patiënt uitvoerig gesproken over diens aanstaande dood. Op een behoedzame, voorzichtige manier, in overeenstemming met de ernst van de situatie.

Professor Van der Meer blijft zijn verantwoordelijkheid voor de patiënt voelen tot diens einde. Wanneer de strijd voor het behoud van het leven door de wetenschap reeds is verloren, maar de patiënt nog leeft, blijft hij delen in de zorg van deze geneesheer.

Het is spijtig dat er in de verhouding arts-patiënt een zekere vervlakking dreigt te ontstaan, waarbij de ziekte, de kwaal, de afwijking meer de aandacht heeft dan de patiënt die er aan lijdt. De mogelijkheden op geneeskundig gebied zijn sterk toegenomen; het onderzoek wordt steeds diepgaander en intenser. Daardoor kan het zover komen dat de patiënt wordt bekeken als „een probleem”, dat langs technische, mechanische of biochemische weg moet worden opgelost. De patiënt heeft niet anders te doen dan alles te ondergaan; hij is, dat kan niet anders, passief. Wanneer er bij dit alles niet ook iets blijkt van echt medeleven, komt de patiënt te kort. Bij het lezen van dit boekje krijgt men de indruk dat professor v.d. Meer aan dit gevaar dat de docenten bedreigt is ontkomen. Hij blijft de patiënt begeleiden, ook wanneer deze de laatste stapjes doet van zijn pelgrimsreis naar de eeuwigheid.

De dood — en dan? Ook deze vraag komt aan de orde. Het antwoord op deze vraag kan niet anders zijn dan een geloofsantwoord. In dezen blijkt de Bijbel, als Woord van God, voor professor Van der Meer beslissend.

We mogen ons verheugen dat vanuit de medische faculteit van de Vrije Universiteit deze klanken worden gehoord, niet alleen van deze, maar ook van andere hoogleraren.

Al met al een goed boekje, dat aanbeveling verdient.

P. PEL

KERKNIEUWS

Beroepen: te Lincoln (Can.): kand. M. Werkman; te Hamilton (Can.): drs D. Deddens te Leeuwarden; te Haren-B: ds H. J. Nijenhuis te Groningen-Oost; te Lutten-Gransbergen-B: ds B. van Riet te Bolnes-Slikkerveer.

Aangenomen: naar Zwijndrecht-Groote Lindt-B: ds K. D. van Dijk te Terneuzen.

Bedankt: voor Ede: ds F. van Deursen te Haarlem; voor Velp-B: ds K. Drost te Hilligersberg-Straatweg-Bergschenhoek; voor Scheveningen-B, Uithuizen-B en Zevenbergen-B: ds R. Koolstra te Driebergen.

Kandidaats-examen — Geslaagd voor het kandidaats-examen de heer J. N. IJkel, Meijerskade 4, Leiden en de heer M. Nap, Provincialeweg 16, Sauwerd.

ADRESSEN

Oegstgeest: scriba: J. J. Vink, Frans Halslaan 6, Oegstgeest, post Leiden; **Vlaardingen:** scriba: C. A. Woensdrecht, Prins Hendriklaan 35, Vlaardingen, tel. 010-347224; **Zwijndrecht-Groote Lindt:** scriba: M. van Eijk, Fazantplein 28, Zwijndrecht, tel. 01850-23037; **Heerde:** ds H. Veltman, em.-pred., De Plagenberg 18, Heerde, tel. 05782-2540.

GIFTEN VOOR DE AKTIE „PIDA PAN” OP CURAçAO

„Pida Pan” betekent „stukje brood”. Onder dit motto tracht de kleine Gereformeerde Kerk op Curaçao stoffelijke nood te lenigen in gezinnen waar de nood hoog is gestegen. Er zijn op Curaçao heel wat inlandse gezinnen waar nood te lenigen is. Vaak zijn dit gezinnen waar geen man is die de verantwoordelijkheid voor de verzorging van het gezin op zich wil nemen of kan nemen. Vrouwen die door hun man in de steek zijn gelaten, of vrouwen die geen man hebben, maar wél kinderen!

De gemeente op Curaçao probeert zich het lot van zulke gezinnen aan te trekken. De brs en zrs in die gemeente (en het zijn er maar weinigen, zoals u wel weet, zo'n tiental gezinnen) brengen daarvoor geld bijeen. En van dat geld worden voedsel en andere eerste levensbehoeften gekocht. En dan brengen zij, een paar maal per maand, pakketten in de huizen dier armen.

Wilt u niet wat meehelpen deze hulp in stand te houden? Er wordt financiële steun gevraagd voor vele en velerlei doeleinden. Mag dit speciale werk ook af en toe uw aandacht eens hebben.

Wijlen br. P. Groen heeft lange tijd in Opbouw deze aktie bij u aanbevolen en verantwoording van de binnengekomen giften gedaan. In het nummer van 19 februari 1971 werd vermeld dat ik de eertijds door br. Groen verleende bemiddeling gaarne zou voortzetten. Sedert dien is slechts één gift binnengekomen (F.C. te Z., f 10,—). Mogelijk is het berichtje toen aan velen ontgaan. Wat zou het rijn zijn als ik in het vervolg regelmatig giften voor dit doel mocht verantwoorden! Zij kunnen worden gestort op mijn postrekening nr. 145189.

C. van der Mark, Waddinxveen

STUDENTENLEVEN

Diegenen, die van plan zijn in september aan de Landbouwhogeschool in Wageningen te komen studeren verzoeken wij dringend contact met ons op te nemen. Het is met name in de academische wereld van vandaag een noodzaak om samen werkelijk christelijk bezig te zijn. Ouders en kennissen worden verzocht de aanstaande Wageningers eventueel hierop attent te maken.

Contactadres: J. J. Smit, v. d. Waalsstraat 9, Wageningen, tel. 08370-3185.

JONGERENCONFERENTIE

Van 22-24 mei a.s. wordt in het conferentie-oord „Ons Centrum” te Driebergen, Verlengde Traay 299, de jaarvergadering van het ICCC-Jeugdcontact gehouden.

Sprekers: Sipke van der Land en prof. dr A. Troost.

Thema: Christelijke levenskunst. Er is ruime gelegenheid voor gesprek, musieren en ontspanning.

Kosten f 21,— per persoon. Belangstellenden zijn van harte welkom.

Voor inlichtingen en opgave: ICCC-Jeugdcontact, Frederiksplein 24, Amsterdam-2, tel. 020-248271.

Berichten van L'ABRI

Het werk in „Kortenhoeve” te Eck en Wiel is begonnen.

In de kasten liggen de stapels linnen-goed, die U samen hebt gegeven, zoveel dat we er stil van werden.

Van velen is het een offer geweest waarin de liefde tot de naaste en de gemeenschap der heiligen heeft gesproken.

Wij danken U nog eens voor alles, en in het bijzonder voor de zegenbede die we ontvingen.

Het gironummer van de Stichting „L'ABRI Fellowship Nederland” te Diemen is 20 69 742.

J. van Seventer-v. Raalte
G. H. Anneveldt-Scholten

JAN DORR

AGNES GODSCHALK

Wij zijn blij U te kunnen meedelen, dat wij op vrijdag 14 mei gaan trouwen.

Om 15.00 uur wordt ons huwelijk in het stadhuis van Eindhoven gesloten.

Gods zegen over ons samenleven wordt gevraagd in een feestelijke bijeenkomst in de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) aan het Frederik Hendrikplein in Eindhoven 's avonds om 19.30 uur, waar Ds G. van de Brink zal spreken.

Daarna drinken we met elkaar een kopje koffie.

Op zaterdag 15 mei hopen wij ons huwelijksfeest te vieren in Baarn, Prinses Mariaaan 4.

U bent daar van harte welkom tussen 11.00 en 17.00 uur.

Eindhoven, mei 1971.

Geldropseweg 138

Heggeranklaan 33

EMMELOORD

Ver. v. Scholen met de Bijbel in de Noordoostpolder.

Aan de Const. Huygensschool, Reydersant 17, wordt per 1 augustus a.s. gevraagd:

1. een onderwijzer

voor vast

(woning beschikbaar)

2. een onderwijzeres

art. 56 II

Eén van beide bij voorkeur Geref. vrijgemaakt buiten verband.

Ervaring met of grote belangstelling voor nieuwe onderwijsvormen.

Brieven aan en inlichtingen bij het hoofd der school, D. L. Albada, Atlantischestraat 53, tel. 05270-3562.

Drukkerij Steenberg

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk